

Participatie in vertrouwen

Geef Arnhemmers in de bijstand meer ruimte. Geef Arnhemmers ruimte om zelf uit te zoeken hoe ze weer aan het werk kunnen. Dwang helpt niet. GroenLinks Arnhem wil daarom experimenteren met een sociale bijstand. Deelnemers aan zo'n experiment mogen bijverdienen naast hun uitkering, zonder de vele verplichtingen. Zo komen mensen sneller aan het werk, verbetert hun welzijn en komt er meer ruimte voor onbetaalde participatie. Dit is goed voor bijstandsgerechtigden én de samenleving.

Wat is er aan de hand?

'Mensen in de bijstand zijn lui, ze maken misbruik van gemeenschapsgeld, ze nemen niet hun verantwoordelijkheid en ze kiezen er voor thuis op de bank te blijven zitten. Lekker makkelijk.'

Dit beeld wordt vaak geschetst van mensen met een bijstandsuitkering. GroenLinks vindt dat we niet met zoveel wantrouwen naar mensen moeten kijken. Er is weinig werk. Daardoor zitten veel Arnhemmers thuis. Niet omdat ze er voor gekozen hebben, maar omdat ze ontslagen zijn en het niet lukt nieuw werk te vinden. Zij zien geen andere mogelijkheid dan terug te vallen op de bijstand. Een grondrecht.

Het recht op bijstand staat ter discussie. Niet alleen de laatste jaren. Het recht op bijstand gaat gepaard met controles, wantrouwen en druk. De Participatiewet versterkt dit beeld. Binnenlands Bestuur concludeerde in 2015 dat volgens eenderde van de ambtenaren de bijstandsregels te streng zijn. De regels hebben vaak als doel mensen aan het werk te helpen. Dit werkt door het wantrouwen en de repressie vaak juist andersom. Daarnaast kosten die controles veel geld. Zeker in Arnhem moeten we het met veel minder geld doen. Dat weinige geld kunnen we beter investeren in mensen dan in controles.

Onder al die controle en dwang ligt een mensbeeld. Een mensbeeld dat er van uitgaat dat mensen de boel willen bedonderen. Dat mensen liever niets doen, dan actief zijn in de samenleving. Als je met ervaringsdeskundigen praat weet je dat dit

niet zo is. Mensen willen ontzettend graag werken, maar er is weinig werk. Of het nu voor de werkzoekende boven de 55 jaar is, voor de net afgestudeerde of voor mensen met een beperking; het vinden van werk is lastig. Het verhaal van een Arnhemmer die honderden sollicitatiebrieven stuurde zonder positief resultaat, is een voorbeeld van de wil om mee te doen. Ook onderzoekers herkennen het beeld niet dat mensen met een uitkering liever lui dan moe zijn. Onlangs concludeerden Harvard en MIT in hun onderzoek 'Debunking the Stereotype of the Lazy Welfare Recipient: Evidence from Cash Transfer Programs Worldwide' het volgende: "We re-analyze the data from 7 randomized controlled trials of government-run cash transfer programs in six developing countries throughout the world, and find no systematic evidence that cash transfer programs discourage work."

Bijstand is een recht, geen gunst. Mensen hoeven niet geprikkeld te worden om aan werk te komen. Dit willen zij zelf.

Kortom, zoals De Correspondent concludeerde: uitkeringen maken mensen niet lui. Maar, waarom hebben we dan wel ons sociaal zekerheidsstelsel gebaseerd op dit mensbeeld? En kan dat niet anders?

Hoe moeten we het dan doen?

Dat kan zeker anders. Dat kan door te experimenteren met nieuwe vormen van bijstand. Dat kan door mensen vertrouwen en ruimte te geven. Dat kan door eerlijk te delen.

In dit kader is in Nederland de discussie over het basisinkomen weer opgelaaid. Ook nadat resultaten van een tientallen jaar oud Canadees onderzoek nogmaals zijn bekeken. Deze bleken erg positief te zijn. Mensen met een basisinkomen gingen niet alleen vaak meer werken, maar het basisinkomen zorgde ook voor veel onbetaalde participatie. Men ging meer zorgen voor en met elkaar. In verschillende steden zijn experimenten aangekondigd met een vorm van een basisinkomen. Het basisinkomen kent echter ook mogelijke nadelen. Het is ook niet de enige manier om het sociale zekerheidsstelsel vanuit vertrouwen vorm te geven.

Arnhem kent een relatief grote tweedeling. In Arnhem is dus ook alle noodzaak anders te kijken naar de bijstand en participatie.

Wat houdt het experiment in?

Begin 2015 presenteerde GroenLinks het manifest 'Een sociale bijstand. Wel bijverdienen, geen verplichtingen'. Hierin riepen Bram van Ojik en lokale politici op om rond de bijstand te werken op basis van vertrouwen, niet op basis van wantrouwen. GroenLinks wil uitgaan van een mensbeeld dat wij herkennen uit gesprekken met bijstandsgerechtigden. Een mensbeeld van vertrouwen. Een mensbeeld dat wanneer we mensen ruimte geven, zij groeien en willen groeien. Een mensbeeld dat een waardevolle bijdrage meer kan zijn dan alleen betaalde arbeid.

Bij een sociale bijstand mogen mensen bijverdienen naast hun bijstandsuitkering.

Ze krijgen daarbij niet te maken met de vele verplichtingen uit de Participatiewet, zoals de sollicitatieplicht.

Arnhem kent een relatief grote tweedeling, constateerde het college van burgemeester en wethouders eerder in de Arnhemse Armoedeagenda 2015-2018. De werkgelegenheid daalt al jaren in Arnhem. Meer dan 11% van de Arnhemmers was op 1 januari 2015 werkzoekend. 6.812 Arnhemmers ontvingen begin 2015 een bijstandsuitkering. Dit is relatief veel. In Arnhem is dus ook alle noodzaak om anders te kijken naar de bijstand en participatie. Arnhem biedt ook kansen voor een sociale bijstand.

In Arnhem doen we het op veel vlakken goed. Zo gaan we uit van maatwerk. De Participatiewet wordt op een sociale manier uitgevoerd. De druk op bijstandsgerechtigden is vaak minder groot dan in andere gemeenten. Maar ook in Arnhem hebben we te maken met de negatieve kanten van bestaande regels, die in Den Haag zijn vastgesteld.

Wat levert een sociale bijstand op?

Een sociale bijstand heeft op drie manieren effect. Allereerst stromen mensen sneller door naar betaald werk. Ten tweede zorgt het voor verbeterde welzijn. Ten slotte zorgt een sociale bijstand voor meer ruimte om aan onbetaalde participatie te doen:

1. **Sneller doorstromen naar werk:** Mensen staan vaak te springen om aan de slag te gaan. Bijna niemand wil altijd in de bijstand zitten. Er is echter weinig werk. En als er werk is, is dat vaak niet goed betaald of slechts voor een beperkt aantal uren. Op dit moment is het bijna niet aantrekkelijk om een kleine baan aan te nemen als je bijstand ontvangt. Dit zorgt voor veel gedoe en financiële onzekerheid. Mensen ontvangen dan namelijk minder of geen bijstand meer, terwijl er weinig zekerheid is in de nieuwe baan. Bij een sociale bijstand geven we

ruimte aan mensen om bij te verdienen. Dan kunnen mensen sneller een kleine baan aannemen. Hierdoor doen mensen meer vaardigheden op, en zijn ze aantrekkelijker voor een werkgever. Dit vergroot de kansen op een beter betaalde baan, voor meer uren. Uiteindelijk vergroot dit de uitstroom uit de bijstand.

2. **Verbeterde welzijn:** Door mensen meer vrijheid te geven in de bijstand, ontstaat ook ruimte in hun persoonlijke leven. De controles en repressie zorgen vaak voor stress en druk. Dit is slecht voor het welzijn van mensen. Zeker als zij langere tijd in de bijstand zitten, zonder voldoende perspectief op werk.
3. **Ruimte voor onbetaalde participatie:** De Participatiewet is gericht op het werken naar betaalde arbeid. Dit heeft veel waarde. In de meeste gevallen is dit ook het doel. In enkele gevallen is dit doel nauwelijks te bereiken, of is het niet wenselijk dit te bereiken. In sommige gevallen kunnen mensen nu al vrijstelling krijgen voor bepaalde verplichtingen als hun persoonlijke situatie dit vraagt. Met een sociale bijstand is er geen controledruk meer. Dit zorgt er voor dat meer mensen ruimte zullen voelen om bijvoorbeeld mantelzorg of vrijwilligerswerk op te pakken. Dit is niet zonder waarde. Juist dit soort activiteiten zijn voor een

samenleving, soms letterlijk, van levensbelang.

Samen met andere experimenten kunnen we komen tot adviezen om de regels rond bijstand te veranderen.

Is dit dé oplossing?

In Arnhem ligt een kei met daarop: 'Armoede is onrecht en eist verzet.' Dit verzet moet niet alleen vorm krijgen in woorden. Het is tijd om met daden verzet te bieden aan het wantrouwende mensbeeld. Het is tijd niet alleen te praten over beleidsverandering, maar hier ook mee te experimenteren. Daarom stelt GroenLinks Arnhem voor om een experiment te starten met een sociale bijstand. Met dit voorstel beslissen we niet dat een sociale bijstand dé oplossing is. Met dit experiment onderschrijven we wel dat we stappen moeten zetten. En die stappen moeten we niet alleen op papier zetten. In de praktijk kunnen we zien hoe onze waarden uitpakken in beleid. Samen met andere experimenten kunnen we komen tot adviezen om de regels rond bijstand te veranderen. Het kan zelfs leiden tot herziening van ons hele sociaal zekerheidsstelsel.

Het is tijd het roer om te gooien. Tijd om vertrouwen en ruimte te geven aan mensen in de bijstand!